ELEMENTE ITALIENE ÎN LEXICUL ISTROROMÂNEI: CARACTERISTICI ŞI DIFICULTĂŢI

Ana-Maria POP

Peninsula Istria constituie o arie de îndelungate şi intense contacte etnice, culturale şi lingvistice, în care se mai vorbesc astăzi cinci idiomuri[1], trei de origine romanică – veneţiana istriană, dialectele istroromane sau istriote, istroromâna, şi două slave: dialectele croate čakaviene şi dialectele slovene. La acestea se adaugă şi varianta literară a croatei (şi, în măsură redusă, cea a italienei şi slovenei), care câştigă teren datorită administraţiei, instituţiilor de învăţământ, mass-mediei etc.

În ceea ce priveşte istroromâna, aceasta se vorbeşte în partea croată a Peninsulei Istria[2], într-un perimetru geografic restrâns, mai exact în câteva sate aflate la nord şi la sud de Monte Maggiore (cr. Učka Gora). În nordul acestui lanţ muntos, un grup compact de vorbitori de istroromână se găseşte doar în localitatea Jeiăn (cr. *Žejane*), în regiunea *Ćićarija*, iar în

[1] Vezi, în special, Pavao Tekavčić, *Per un atlante linguistico istriano. (Con speciale riguardo ai dialetti istroromanzi*), în „Studia Romanica et Anglica Zagrebiensia" (SRAZ), Zagreb, 1976, nr. 41-42, p. 228. Vezi şi Goran Filipi, *Câteva observaţii asupra istroromânei actuale*, în „Tabula", Pula, 2003, nr. 6, p. 83, respectiv A. Kovačec, *Éléments italiens du lexique istroroumain*, în „Linguistica", Ljubljana, XXXII (1992), II, p. 159: „La nature et l'intensité des contacts entre les cinq idiomes en cause [...] dépendent des conditions d'ordre social, économique, politique, culturel etc. Langues d'enclave et langues d'un prestige réduit, l'istroroman et l'istroroumain ont exercé une influence presque insignifiante sur les autres idiomes. En tant que langue d'une grande puissance coloniale pendant presque un millénaire, en tant que langue de première importance internationale et qui disposait d'un grand nombre d'institutions, la langue italienne (au début, avant tout sous forme de dialecte vénitien) a laissé de nombreuses traces dans tous les idiomes d'Istrie. Le croate sur le territoire de la presqu'île proprement dite et le slovène dans sa périphérie du nord s'imposait surtout par une masse importante de sujets parlants; ce n'est qu'à partir du XIXe siècle que ces deux langues commencent à agir par l'intermédiaire de toute une série d'institutions culturelles et administratives et en tant que véritables «langues nationales»".

[2] „Istria este o peninsulă cu aproximativ 3500 km^2. Numărul locuitorilor nu depăşeşte 300000 de suflete. Peninsula se află în trei state. Cea mai mare parte aparţine Croaţiei, o mică parte Sloveniei şi o a treia, şi mai mică, Italiei (Muggia şi împrejurimile)", Goran Filipi, *art. cit.*, p. 83.

BDD-V340 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:48 UTC)

partea de sud – în *Suşńévitę* (forma cr. oficială *Šušnjevica*), *Nóselo* sau *Nósolo* (cr. *Nova Vas*), *Sucódru* (cr. *Jesenovik*), *Letåi* (cr. *Letaj*) şi *Bârdo* (cr. *Brdo*), cu cătunele: *Costârcån* (cr. *Kostrčane*), *Dolínšćina*, *Zaŋkovci*, *Peråsi*, *Brig*[3]. Prin urmare, deşi constituie o populaţie puţin numeroasă (în Istria, numărul lor nu depăşeşte astăzi 250 de persoane)[4], istroromânii sunt dispersaţi în două grupuri (cel de nord şi cel de sud), fără contact între ele, situaţie care a avut drept rezultat conturarea unor diferenţe importante în ceea ce priveşte graiul acestor comunităţi.

Deşi este dialectul românesc sud-dunărean cu cel mai mic număr de vorbitori, istroromâna a suscitat de-a lungul timpului interesul a numeroşi cercetători români şi străini, astfel încât dispunem pentru acest idiom de colecţii de texte înregistrate, de lucrări cu caracter lexicografic şi, nu în ultimul rând, de un număr însemnat de studii de mai mare sau mai mică întindere, care au abordat probleme dintre cele mai diverse.

Cu toate acestea, influenţa italiană asupra graiurilor istroromâne nu a constituit până la lucrările lui Radu Flora (*Gli italianismi nell'istroromeno*[5]) şi August Kovačec (*Éléments italiens du lexique istrorumain*) obiectul unor studii speciale[6], în lucrările lingviştilor români şi străini existând doar scurte observaţii cu privire la un aspect sau altul al acestei influenţe, ajungându-se uneori, în lipsa unor analize aprofundate, la rezultate contradictorii (de exemplu, în ceea ce priveşte numărul elementelor italiene, sursa de provenienţă etc.).

Fiind atât rezultatul influenţelor care s-au exercitat în anumite perioade de timp, cât şi al unui plurilingvism activ şi de lungă durată (pe lângă istroromână, croată – componentă obligatorie a bi-, plurilingvismului[7], în satele cu vorbitori de istroromână din sud numeroase persoane cunosc şi folosesc o varietate a dialectului veneţian şi chiar italiana literară)[8], precum şi datorită situaţiei particulare a istroromânei (inexistenţa unei variante normate, imposibilitatea de datare a unor fenomene etc.), elementele italiene din acest idiom românesc sud-dunărean (ne referim doar la lexic) ridică numeroase probleme, care vizează, în principal, următoarele aspecte:

---

[3] Vezi August Kovačec, *Istroromâna*, în *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1984, p. 550.

[4] Vezi Goran Filipi, *art. cit.*, p. 86. O prezentare a statisticilor realizate de-a lungul timpului cu privire la numărul istroromânilor se găseşte la Dorin Lozovanu, *Istroromânii: aspecte etnogeografice şi demografice*, în „Tabula", Pula, 2003, nr. 6, p. 113-120.

[5] În „Italica Belgradensia", Belgrad, I, 1975, p. 45-63.

[6] Vezi şi Ana-Maria Pop, *Aspecte privind influenţa italiană asupra dialectului istroromân*, în „Transilvania", Sibiu, 2009, nr. 4, p. 51-55.

[7] August Kovačec, *Éléments italiens du lexique istroroumain*, p. 160.

[8] Vezi, în special, August Kovačec, *Istroromâna*, p. 552.

BDD-V340 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:48 UTC)

a) **modul** în care acestea au pătruns (sunt împrumuturi directe sau au intrat prin intermediul croatei – după cum se ştie, majoritatea elementelor de origine italiană existente în istroromână se regăsesc şi în graiurile croate din Istria[9]);

b) identificarea **sursei** de împrumut (dialectul veneţian sau italiana literară);

c) stabilirea, în cazul anumitor termeni, dacă avem a face cu un **element latin moştenit** sau cu un **împrumut din italiană** şi, în strânsă legătură cu acest aspect, identificarea unor **perechi etimologice**;

d) **poziţia împrumuturilor din italiană în cadrul sistemului lingvistic istroromân** (sunt împrumuturi ocazionale, individuale – datorate interferenţei codurilor lingvistice – sau este vorba de elemente cu o oarecare stabilitate în limbă şi cu un uz mai larg)[10];

e) **numărul** elementelor de origine italiană din istroromână.

a) În ceea ce priveşte **modul de pătrundere** a termenilor italieni[11], dacă pentru o parte dintre aceştia particularităţile fonetice indică cu siguranţă faptul că este vorba de împrumuturi indirecte, prin intermediul croatei (de exemplu, *badíl'* „lopată" (< cr. *badîl'*, *badïl'* < it. (ven.) *badil(e)*); *bånac* „bancă (pentru şezut); tejghea (în prăvălie)" (< cr. *banak* < it. *banco*); *pârşút* „jambon, şuncă afumată" (< cr. *pršut* < it. *prosciutto*) etc.), în numeroase alte cazuri aspectul fonetic nu mai constituie un criteriu de departajare, elementele lexicale având acelaşi corp fonetic (sau unul sensibil asemănător) în italiană (dialectul veneţian şi/sau italiana literară) şi în croată (de exemplu, *birę* „bere" (< it. *bìrra*, ven. *bira*, cr. *bïra*); *cordélę* „panglică" (< ven. *cordela*, it. *cordèlla*, cr. *kordèla*); *fakín* „hamal" (< it. *facchìno* „idem", ven. *fachin*, cr. *fakin*); *fíntę* (< it., ven. *finta*, cr. *fînta*) etc.). Pentru această ultimă situaţie, cei mai mulţi lingvişti[12] consideră că se

[9] „L'istroroumain et le croate d'Istrie étaient exposés au même type d'influence italienne pendant plusieurs siècles et dans des conditions plus ou moins identiques. La conséquence en est que l'istroroumain et le croate ont emprunté à l'italien presque les mêmes unités lexicales" (August Kovačec, *Éléments italiens du lexique istroroumain*, p. 160).

[10] Vezi şi *ibidem*, p. 170-171.

[11] Radu Flora, *Gli italianismi nell'istroromeno*, p. 58, vorbeşte şi despre posibilitatea ca în istroromână să fi pătruns pe cale directă şi elemente din dialectele istriote şi din friulană. Însă, după cum precizează acelaşi lingvist, probabilitatea ca acest lucru să fi avut loc este extrem de redusă, unităţile lexicale care se găsesc în istroromână şi în cele două idiomuri amintite fiind răspândite în toată Peninsula Istria.

[12] Sextil Puşcariu, *Studii istroromâne*, II, p. 223; Radu Flora, *Câteva observaţii cu privire la bilingvismul manifestat în graiurile istroromâne*, în *Actele celui de-al XII-lea Congres Internaţional de Lingvistică şi Filologie Romanică* (Bucureşti 1968), II, Bucureşti, Editura Academiei, 1971, p. 1016; idem, *Gli italianismi nell'istroromeno*, p. 56; August Kovačec, *Descrierea istroromânei actuale*, p. 197; idem, *Istroromâna*, p. 552; idem, *Éléments italiens du lexique istroroumain*, p. 160 etc.

BDD-V340 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:48 UTC)

poate presupune că cel puţin o parte din termenii italieni au intrat în istroromână prin mijlocirea graiurilor croate, principalele argumente în acest sens fiind următoarele[13]:

– majoritatea istroromânilor vorbesc curent croata;

– există un număr relativ redus de istroromâni şi de croaţi care folosesc activ italiana (dialectul veneţian şi/sau italiana literară);

– numărul mare al vorbitorilor de croată comparativ cu cel al vorbitorilor de istroromână, respectiv faptul că doar un număr mic de croaţi pot utiliza istroromâna, astfel încât să se poată presupune, la limită, că termenii italieni au fost preluaţi în croată din istroromână.

Pe de altă parte, având în vedere faptul că italiana a fost limbă oficială şi în perioada dominaţiei austriece, Radu Flora nu exclude nici varianta unor împrumuturi făcute în paralel de către graiurile croate şi de istroromână[14]. Totodată, susţine acelaşi lingvist, este posibil ca împrumuturile italiene care nu aparţin domeniului administrativ, ci sunt termeni referitori la îmbrăcăminte, hrană etc. să fi pătruns în istroromână prin intermediul croatei[15].

Chiar dacă o departajare netă între termenii de origine italiană care au pătruns direct şi cei care au intrat prin intermediul croatei este dificil de realizat, se poate presupune, afirmă August Kovačec[16], că posibilitatea ca un împrumut de origine italiană să se menţină în istroromână este mai mare dacă acesta se regăseşte şi în croată. În favoarea acestei ipoteze pledează şi faptul că, în ceea ce priveşte numărul elementelor italiene, între croata din *Ćićarija* şi cea vorbită la sud de Učka Gora (Monte Maggiore) se poate stabili acelaşi raport ca între istroromâna de nord şi cea de sud[17] (v. *infra*).

b) În legătură cu **sursa de proveniență** (dialectul veneţian sau italiana literară), există anumiţi termeni pentru care, pe baza particularităţilor fonetice şi semantice, se poate trimite cu siguranţă, pentru etimon, la **dialectul veneţian**[18] (de exemplu, *baladur* „pridvor” (ven.

---

[13] Vezi, în special, August Kovačec, *Éléments italiens du lexique istroroumain*, p. 160.

[14] Vezi şi Traian Cantemir, *Noi date istorice referitoare la istroromâni*, în „Limbă şi literatură”, XIX (1968) [1969], p. 106: „Italienismele intrate în dialectul românilor din Istria n-au trecut toate, cum se susţine, prin filieră sloveno-croată, ci şi direct. Cuvinte cum sunt *carneval*, *cartolina*, *disgraţie*, *festa*, *finito*, *nono*, *rafredoru*, *regal* etc. n-au nimic în ele care ar putea trăda un drum ocolit. Şcoala şi armata le-au scutit de intervenţia intermediarului, dându-le posibilitatea să fie reţinute în formele lor de origine, fără particularităţi străine”.

[15] Radu Flora, *Câteva observaţii cu privire la bilingvismul manifestat în graiurile istroromâne*, p. 1016; idem, *Gli italianismi nell'istroromeno*, p. 56-57.

[16] *Éléments italiens du lexique istroroumain*, p. 160.

[17] Vezi şi Vasile Frăţilă, *Lexicul dialectului istroromân*, p. 47.

[18] Vezi şi August Kovačec, *Éléments italiens du lexique istroroumain*, p. 170; Radu Flora, *Gli italianismi nell'istroromeno*, p. 57.

BDD-V340 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:48 UTC)

baldúr faţă de it. *ballatóio*); *balinę* „alice, glonţ, ghiulea” (ven. *balín* faţă de it. *pallìno*); *i̯ardinér* „grădinar” (ven. *iardinér* faţă de it. *giardinière*); *munídę* „monedă” (ven. *munída* faţă de it. *monéta*) etc.), respectiv la **italiana literară** (de exemplu, ir. *cuńåt* (it. *cognàto* faţă de ven. *cugnádo*); ir. *pecatór* „păcătos” (it. *peccatóre* faţă de ven. *pecadór*) etc.). Există însă şi numeroase elemente lexicale pentru care nu se poate preciza dacă au intrat din italiana literară sau din dialectul veneţian, din cauza faptului că aceste cuvinte au în ambele idiomuri forme sensibil asemănătoare[19] (de exemplu, *fåbro* „fierar” (it. *fàbbro*, ven. *fábro*); *lådru* „hoţ” (it., ven. *làdro*); *lampadína* „lanternă de buzunar (cu baterii)” (it., ven. *lampadína*); *padélę* „tigaie, cratiţă” (it. *padèlla*, ven. *padéla*) etc.).

Referitor la această ultimă categorie de împrumuturi, părerile lingviştilor diferă: astfel, Sextil Puşcariu[20] apreciază că cele mai multe elemente lexicale sunt împrumutate din dialectul veneţian, în timp ce August Kovačec[21] consideră că o cercetare minuţioasă a acestei probleme ar putea demonstra faptul că împrumuturile din dialectul veneţian sunt, în realitate, elemente italiene (de tip toscan) vechi.

c) Rămânând în domeniul etimologiei şi al problemelor pe care le ridică aceasta, afirmam că o altă dificultate care apare în identificarea elementelor italiene din istroromână o constituie, în cazul anumitor termeni, posibilitatea, cel puţin la prima vedere uneori, de a fi raportaţi atât la un **element latin moştenit**, cât şi la unul **italian**[22], aspect care a dus, deseori, la stabilirea unor etimologii eronate. Dacă în anumite situaţii se poate stabili pe baza unor criterii riguroase (precum cel fonetic, semantic, al comparaţiei cu celelalte dialecte istorice ale limbii române, al răspândirii în cele două variante ale istroromânei (de nord şi de sud)) dacă avem a face cu un termen moştenit sau cu un împrumut din italiană, în alte situaţii lucrurile nu sunt la fel de clare, cercetătorul având la dispoziţie mai multe explicaţii pentru acelaşi fenomen[23].

Pentru a ilustra prima situaţie amintim cazul ir. *patí*, înregistrat cu sensurile „1. a suferi, a îndura; 2. a simţi”, pentru etimonul căruia a fost

---

[19] Vezi, în acest sens, şi August Kovačec, *Éléments italiens du lexique istroroumain*, p. 170: „[...] le dialecte vénitien e l'italien standard de type toscan, en tant que deux variétés de la même langue, ont en commun une quantité considérable du matériel linguistique et il n'est pas toujours possible de faire une distinction systématique entre leurs éléments”.

[20] *Studii istroromâne*, II, p. 223.

[21] *Éléments italiens du lexique istroroumain*, p. 170.

[22] Aspect semnalat şi de Sextil Puşcariu, *Studii istroromâne*, II, p. 224.

[23] Vezi Ana-Maria Pop, Gabriel Bărdăşan, *Elemente moştenite sau împrumuturi italiene în lexicul istroromânei?*, în Per Teresa. Obiettivo Romania, *Studi e Ricerche in ricordo di Teresa Ferro*, II, a cura di Gianpaolo Borghello, Daniela Lombardi, Daniele Pantaleoni, Universita degli Studi di Udine, Forum, 2009, p. 265-276.

BDD-V340 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:48 UTC)

propus ven. *patír*[24], it. *patìre*[25], respectiv lat. *patīre*[26], ultima soluţie etimologică fiind infirmată de Sextil Puşcariu[27]. Într-adevăr, dacă ar fi fost vorba de un termen moştenit, în corpul fonetic al cuvântului istroromân ar fi trebuit să regăsim consoana *ţ* (< lat. *t* + *ī*, cf. ir. *minţí* < lat. *mĕntīre*, ir. *supţire* < lat. *sŭbtīlis, -e* etc.) şi, eventual[28], vocala *ă*, provenită din lat. *a* neaccentuat (cf. ir. *bărbåt* < lat. *barbātus*). Prin urmare, se poate considera că ir. *patí* este un împrumut din ven. *patìr*, it. *patìre,* scr. *pàtiti (se)*.

Lucrurile sunt puţin mai complicate în cazul termenului folosit pentru „bătătură", pentru care s-au înregistrat următoarele forme: *că, călu, căl', căl'i* (Suşnieviţa, Noselo; în Jeiăn termenul este folosit doar de persoanele în vârstă), *c^{o}ălu* (Bârdo), *un căl' (doi căl')* (Jeiăn, Noselo, Sucodru, Letai, Zancovţi, Miheli, Costârcean); *un căl' (do căl'ure)* (Bârdo, Şcabici, Tărkovţi).

Pentru etimon, Wolfgan Dahmen şi Johannes Kramer[29] trimit la forma lat. *callu*. Analizând soluţia etimologică propusă de lingviştii germani, V. Frăţilă[30] apreciază că transformările suferite de cuvântul istroromân, aceleaşi ca în cazul elementelor moştenite (*a* accentuat devine *å*, căderea lui *l* final, reapariţia lui ca *l'* (*l* muiat) la plural) ar pleda în favoarea etimonului latin; pe de altă parte, precizează lingvistul timişorean, nu poate fi omis nici faptul că acest cuvânt nu s-a păstrat în niciunul din celelalte dialecte româneşti, găsindu-se însă în italiană şi în graiurile venete din Istria. Aşadar, există argumente atât pentru ipoteza moştenirii, cât şi pentru cea a împrumutului din italiană a termenului istroromân, însă, probabil, susţine V. Frăţilă, „păstrarea lat. *callu* în istroromână a fost întărită şi de existenţa aceluiaşi cuvânt cu o formă foarte apropiată şi cu acelaşi sens în dialectele italiene din Istria cu care istroromânii au venit în contact"[31].

---

[24] Arthur Byhan, *Istrorumänisches Glossar*, în „Sechster Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (Rumänisches Seminar) zu Leipzig", herausgegeben von dem Leiter des Instituts Prof. Dr. Gustav Weigand, Leipzig, 1899, p. 303.

[25] Sextil Puşcariu, *Studii istroromâne*, II, p. 170.

[26] Iosif Popovici, *Dialectele române din Istria*, Partea a II-a (*Texte şi glosar*), Halle a.d. S., 1909, p. 133; Ion Mării, *Note lexicologice şi etimologice*, în „Cercetări de lingvistică", XVI (1971), nr. 1, p. 97.

[27] *Studii istroromâne*, III, *Bibliografie critică – Listele lui Bartoli – Texte inedite – Note – Glosare*, Bucureşti, 1929, p. 162.

[28] Nu poate fi considerat un criteriu sigur de departajare deoarece absenţa acestei vocale s-ar putea datora şi transformării lui *ă* protonic în *a* (cf. ir. *facút, satú* „sătul" etc.).

[29] *Le inchieste istro-rumene di Ugo Pellis*. Parte prima: Questioni 1-1512, în „Balkan Archiv. Neue Folge", 13, 1988, p. 241.

[30] *Terminologia corpului omenesc în dialectul istroromân*, în Vasile Frăţilă, *Studii de toponimie şi dialectologie*, Timişoara, Editura Excelsior Art, 2002, p. 291-292.

[31] *Ibidem*, p. 292.

BDD-V340 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:48 UTC)

Dacă, aşa cum am afirmat, există situaţii în care acelaşi termen istroromân poate fi raportat atât la un element latin moştenit, cât şi la unul italian, există însă şi cazuri în care două unităţi lexicale istroromâne între care sunt, de regulă, doar diferenţe formale, nu şi semantice, reprezintă *reflexe ale aceluiaşi etimon latin*, unul fiind însă *moştenit*, iar celălalt *împrumutat*. Este vorba de acei termeni italieni de origine latină, intraţi direct sau prin intermediul croatei, care au devenit **dublete** sau **perechi etimologice**[32] ale unor cuvinte istroromâne moştenite. În acest sens, amintim: ir. *bíre* „bine" (< lat. *bĕne*) – *ben, beń* (< cr., ven. *ben*, it. *bene*); *cumnåt* „cumnat" (< lat. *cognātus, -um*) – *cuńåt, cuńådo* (< it. *cognàto*, respectiv ven. *cognádo*, *cugnádo*, cr. *konjado*, *kùnjādo*); *púmăn* „pumn" (< lat. *pŭgnus, -um*) – *puńu, puńe* (< it. *púgno*, cr. *pùnj*, respectiv it. *púgna* s.f. pl., cr. *punja, pȕnja*) etc.

Şi în identificarea acestor perechi etimologice apar însă dificultăţi. Este vorba de poziţia precară a unora din elementele italiene în cadrul sistemului lingvistic istroromân, deseori putând fi vorba doar de împrumuturi ocazionale sau individuale şi nu de elemente cu o oarecare stabilitate în limbă şi cu un uz mai larg (v. *infra*), de răspândirea lor în cadrul celor două variante ale istroromânei, de modul în care a fost cules materialul lexical etc.

d) Cunoştinţele active de italiană deţinute de o parte din vorbitorii de istroromână, uşurinţa cu care aceştia trec de la un cod lingvistic la altul, precum şi condiţiile în care s-a manifestat influenţa italiană (aceasta fiind, pentru o perioadă, şi limbă a administraţiei în Peninsula Istria) ridică şi problema stabilirii **poziţiei anumitor elemente italiene în cadrul sistemului lingvistic istroromân**. Cu alte cuvinte, trebuie făcută o distincţie între acele elemente de provenienţă italiană care aparţin într-adevăr sistemului şi cele care au o poziţie marginală, constituind împrumuturi ocazionale, individuale sau pur şi simplu se află în afara sistemului, fiind doar rezultat al schimbării de cod.

Cel puţin pentru o parte din elementele de origine italiană, afirmă cercetătorii, se poate spune că au „un caracter efemer şi destul de instabil"[33], însă o departajare netă este dificil de realizat[34], prezenţa şi frecvenţa lor depinzând în mare măsură de perioada şi de circumstanţele în

[32] Vezi Ana-Maria Pop, *Observaţii privind dubletele etimologice în dialectul istroromân*, în *Studia in honorem magistri Vasile Frăţilă*, Timişoara, Editura Universităţii de Vest, 2005, p. 441-450.

[33] August Kovačec, *Éléments italiens du lexique istroroumain*, p. 170. Vezi şi Traian Cantemir, *Noi date referitoare la istroromâni*, p. 105; V. Frăţilă, *Lexicul dialectului istroromân*, p. 47.

[34] Vezi şi Petru Neiescu, *Sinonime sau schimbare de cod?*, în *Lucrările celui de-al XIII-lea Simpozion internaţional de dialectologie*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2009, p. 262.

BDD-V340 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:48 UTC)

care au fost înregistrate textele, de caracterul acestora, de subiectul anchetat şi, nu în ultimul rând, de anchetator. Relevantă pentru aceste aspecte este şi analiza pe care a efectuat-o Radu Flora[35] asupra unor texte aparţinând unor perioade diferite şi care tratează subiecte diverse.

Astfel, pentru *perioada austro-ungară*, R. Flora a avut în vedere textul *Legenda maicii sfântului Petru*, înregistrat de A. Mičetić de la A. Ive (tipărit de Fr. Miklosich), text în care numărul italienismelor este foarte ridicat, cu menţiunea însă că Ive a reprodus textul cum şi-l amintea, el nemaivorbind istroromâna. În schimb, în textul *Sfântul Martin*, transcris de Matteo Bartoli la începutul secolului XX (1900-1908), numărul elementelor de origine italiană este foarte scăzut – 5 italienisme în 49 de propoziţii, aspect care se poate datora însă, afirmă R. Flora, şi rigurozităţii ştiinţifice a lui Bartoli.

Pentru *perioada administraţiei italiene*, R. Flora analizează două dintre textele înregistrate de Traian Cantemir (povestite de un subiect de 62 de ani din Noselo, care nu a făcut şcoala în limba italiană, respectiv de un altul în vârstă de 22 de ani, din aceeaşi localitate, care a urmat şcoala în limba italiană), texte care abundă în italienisme.

Rezultatele la care ajunge R. Flora în urma analizei unor texte istroromâne pe care le-a cules în *perioada postbelică* sunt diferite în ceea ce priveşte prezenţa elementelor de origine italiană: astfel, într-un text înregistrat în 1954 din Jeiăn, de la un informator în vârstă de 45 de ani, având drept subiect experienţele acestuia ca soldat în armata italiană, apar doar două italienisme (*oste* „armată” şi *şuplica* „pedeapsă”), în timp ce într-un alt text, în care subiectul de 76 de ani, din Noselo, povesteşte experienţa sa cu armata de ocupaţie germană, numărul italienismelor de natură tehnică şi militară este foarte ridicat, în ciuda faptului că acesta nu a servit în armata italiană.

În cele din urmă, într-un text cules în 1954, de la un informator în vârstă de 71 de ani din Suşnievița, apar elemente de origine italiană (preluate mai ales prin intermediul croatei) care nu au legătură cu administraţia şi cu instituţiile publice, acestea fiind, după cum afirmă Radu Flora, mai rezistente în timp.

Eterogenitatea rezultatelor obţinute pentru perioada postbelică demonstrează încă o dată, susţine lingvistul amintit, „rolul factorului subiectiv şi deci caracterul precar al multor italienisme”, astfel încât se creează uneori impresia că acestea constituie „un fel de modă lingvistică”[36].

[35] *Gli italianismi nell'istroromeno*, p. 52-53.
[36] *Idem*, p. 53.

BDD-V340 © 2011 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:48 UTC)

Amintim şi alte exemple, extrase din lucrările mai recente, de forme şi construcţii care nu aparţin sistemului lingvistic istroromân sau care, *in extremis*, au o poziţie periferică: marina mercantile *taliịånske* (înregistrat de August Kovačec[37], care menţionează că este vorba de un italienism), *pana per cučina*[38] (construcţie înregistrată de R. Sârbu şi V. Frăţilă[39]), *graţie* „mulţumire, cuvânt de mulţumire" (înregistrat de R. Sârbu şi V. Frăţilă[40]); *čitá* „oraş" (înregistrat de August Kovačec, care precizează că „termenul este folosit în sud, de anumiţi trilingvi, fiind vorba mai degrabă de preţiozitate decât de o utilizare normală. Faptul că şi la Suşnieviţa se pronunţă *čitá* şi nu *ţitá* demonstrează faptul că e vorba de un cuvânt neadaptat"[41]), *pórtę de ârmi* „permis de portarmă"[42] etc.

e) Controverse au apărut şi în legătură cu **numărul împrumuturilor italiene**, care a fost fie supraevaluat, fie, dimpotrivă, a fost considerat ca lipsit de importanţă. Astfel, I. Coteanu aprecia că „în istroromână au pătruns nenumărate cuvinte şi expresii italiene"[43], în timp ce August Kovačec considera că „numărul elementelor italiene este destul de sărac"[44]. Ulterior, lingvistul croat va reveni asupra acestei afirmaţii, precizând că influenţa italiană s-a concretizat „într-un număr mare de împrumuturi lexicale"[45]. O poziţie similară cu cea a lui Kovačec a avut şi Radu Flora, care estima într-o primă etapă că împrumuturile italiene în istroromână sunt aproape inexistente. Mai târziu va reconsidera însă influenţa italiană asupra istroromânei, ajungând la concluzia că aceasta nu este deloc nesemnificativă[46].

---

[37] *Istrorumunjsko-hrvatski rječnik (s gramatikom i tekstovima)*, Pula, 1998, p. 122.
[38] Vezi şi Petru Neiescu, *Sinonime sau schimbare de cod?*, p. 263.
[39] *Dialectul istroromân. Texte şi glosar*, p. 201.
[40] *Ibidem*, p. 216.
[41] August Kovačec, *Les différences lexicales entre l'istroroumain du nord et l'istroroumain du sud*, în „Studia Romanica et Anglica Zagrebiensia" (SRAZ), Zagreb, XXVI (1981), nr. 1-2, p. 72.
[42] Idem, *Istrorumunjsko-hrvatski rječnik (s gramatikom i tekstovima)*, p. 152.
[43] Ion Coteanu, *Elemente de dialectologie a limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1961, p. 178.
[44] August Kovačec, *Descrierea istroromânei actuale*, p. 197.
[45] Idem, *Éléments italiens du lexique istroroumain*, p. 169, 174.
[46] „Si era portati anche a noi a non attribuire agli elementi italiani nell'istroromeno un'importanza particolare, a ritenerla comunque secondaria rispetto all'influsso determinante dei vicini idiomi serbo-croati e persino sloveni e affirmavamo che (i prestiti) sono «meno dallo sloveno e pressoché inesistenti quelli dall'italiano» . Invece ricerche ampie e approfondite sui prestiti sloveni da noi condotte di recente e che ci hanno permesso di registrare qualcosa come 300 parole ci portano a suporre la possibilità che non minore debba essere l'incidenza degli italianismi . Pur tuttavia un giudizio definitivo lo si potrà dare solo dopo che si sarà posta in effeto una loro esauriente registrazione" (*Gli italianismi nell'istroromeno*, p. 49).

BDD-V340 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:48 UTC)

Deşi o apreciere corectă a numărului elementelor italiene din istroromână se poate face doar în urma unei analize temeinice a materialului cuprins în lucrările de care dispunem cu privire la acest idiom, putem totuşi afirma că, chiar şi în urma excluderii acelor termeni a căror apartenenţă la sistemul lingvistic istroromân este îndoielnică din motivele expuse, însă *acceptând în acelaşi timp să considerăm ca rezultat al influenţei italiene şi acele unităţi lexicale care au pătruns cu siguranţă prin intermediul graiurilor croate*, elementele în discuţie (ne referim doar la lexic) sunt relativ bine reprezentate în istroromână atât din punct de vedere cantitativ[47], cât şi în ceea ce priveşte domeniile tematice, denumind[48]: **îndeletniciri şi profesii** (ex.: *butigår* „vânzător, băcan"; *caligår, caligér* „pantofar, cizmar"; *cantunér* „cantonier, drumar, picher"; *fåbro* „fierar"; *i̯ardinér* „grădinar", *médig* „medic", *şårto* „croitor" etc.); **articole de îmbrăcăminte şi podoabă** (ex.: *blúza* „bluză, haină de damă"; *bragési* „pantaloni"; *buştín* „corsaj"; *calţétę* „ciorap"; *crojåt* „haină de lână"; *faţól* „basma"; *ğilé* „vestă bărbătească; jerseu"; *måi̯a* „piesă de îmbrăcăminte (de lână) purtată pe sub sau peste cămaşă; maiou, tricou"; *mundånte* „izmene"; *braţoléto* „brăţară"; *cadínę* „lanţ, lănţişor (bijuterie)"; *cordęlę* „panglică" etc.); **preparate culinare, alimente şi băuturi**[49] (ex.:

[47] Influenţa italiană nu s-a concretizat doar în preluarea de către istroromână a unui anumit număr de unităţi lexicale, ci şi în anumite calcuri semantice şi frazeologice. Acestea se regăsesc însă, uneori, şi în croată. Dintre calcurile semantice, amintim: verbul *(ă)ntrebå* „a întreba", care, sub influenţa croatului *pitati*, orientat, la rândul său, după it. *domandare*, a dobândit şi sensul „a cere" – *întrebåt-a zålic cås* „a cerut puţină brânză" (Sextil Puşcariu, *Studii istroromâne*, II, p. 216; Vasile Frăţilă, *Lexicul dialectului istroromân*, p. 44); verbul *verí*, care, pe lângă sensul a „veni", îl are şi pe cel de „a deveni, a se face" (cf. it. *venire* „diventare") – *veri måre* „a se face mare, a creşte" (*ibidem*, 219), *veri betár* „a deveni bătrân, a îmbătrâni" (August Kovačec, *Éléments italiens du lexique istroroumain*, p. 173), *Måi̯ muşåta vire salanina.* „Slănina se face (= devine) mai frumoasă" (Richard Sârbu, Vasile Frăţilă, *Dialectul istroromân. Texte şi glosar*, p. 297); substantivul *spir*, care, pe lângă sensul „spin", îl are, ca în dialectul venet, şi pe cel de „os de peşte" (Sextil Puşcariu, *Studii istroromâne*, II, p. 219); substantivul *ărpe*, care înseamnă, precum la meglenoromâni, „piatră", sens regăsit şi în dialectele italiene (*ibidem*, p. 216; Vasile Frăţilă, *Lexicul dialectului istroromân*, p. 44) etc. Dintre calcurile frazeologice, de structură, menţionăm ir. *påma de pičor* „talpă" realizat după it. *palma del piede* (Vasile Frăţilă, *Terminologia corpului omenesc în dialectul istroromân*, p. 305), *riba de pičor* „pulpă" după it. *pisce de sa camba* (*ibidem*; Sextil Puşcariu, *Studii istroromâne*, II, p. 218), *căpu de mort* „cap de mort; ţeastă" (cf. it. *testa de morto*) (Vasile Frăţilă, *Terminologia corpului omenesc în dialectul istroromân*, p. 305), *vrę bire*, care înseamnă, ca în italiană (*voler bene*) şi ca la aromâni, şi „a iubi" (Sextil Puşcariu, *Studii istroromâne*, II, p. 219; Vasile Frăţilă, *Lexicul dialectului istroromân*, p. 44) etc.

[48] Vezi şi August Kovačec, *Éléments italiens du lexique istroroumain*, p. 160-167.

[49] Vezi şi Ana-Maria Pop, *Termeni istroromâni de origine italiană referitori la bucătărie, alimente, mâncăruri şi băuturi*, în *Istroromânii: repere cultural-istorice*, Sibiu, Editura Muzeului Astra, 2008, p. 85-102.

BDD-V340 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:48 UTC)

bacalå, bacalåi̯ „peşte sărat şi uscat, batog; morun uscat, nesărat”; *barzuóle* „friptură la grătar”; *başcót* „pişcot”; *bígula* „paste făinoase”; *i̯óta* „ciorbă de legume”; *lazåń* „paste făinoase”; *macarúni* „macaroane”; *manéştrę, minéstrę* „ciorbă, zeamă, supă cu legume”; *maréndę* „micul dejun, gustare”; *arančáta* „oranjadă”; *bevåndę* „apă cu vin; *bírę* „bere”; *júntę* „tescovină”; *malvasíi̯e* „specie de vin dulce şi aromat”; *paşaréta* „sifon, apă (gazoasă)” etc.); **diverse construcţii şi părţi ale lor** (ex.: *åndit, landít* „coridor”; *båi̯tę* „colibă”; *cajún* „căsuţă, cabană”; *cantún* „perete; colţ (de perete), ungher; loc retras”; *sofít* „pod (al unei clădiri)”; *vílę* „locuinţă elegantă, vilă” etc.); **obiecte de uz casnic sau personal** (ex.: *bătún* „ac cu gămălie, bold”; *baúl, baúlę, bavúl* „geamantan, cufăr”; *bårsę, bórşę* „traistă, sac; ghiozdan”; *baştún* „baston”; *bucalín* „oală de noapte”; *casétę* „cutie, lădiţă”; *casún* „ladă” etc.); **veselă şi vase de bucătărie** (*bićerín* „păhărel”; *kíkerę* „vas, recipient rotund; ceaşcă, pahar”; *pi̯atánţa* „vase, veselă”; *pi̯åtinę* „farfurie”; *pirún, pirón* „furculiţă”; *racatåş* „răzătoare (pentru brânză)” etc.); **unelte şi instrumente** (ex.: *badíl, badíl'* „lopată”; *cari̯ólę* „roabă (de transportat)”; *marsån* „tip de cuţit cu lama în formă de semilună”; *måţę* „ciocan mare”; *palétę* „vătrai, lopăţică pentru cenuşă”; *picún* „tip de sapă” etc.); **plante de cultură sau de grădină**[50] (ex.: *aŋgúri̯e* „pepene verde”; *(arba)şpåńa, i̯arbaşpåńa* „lucernă, trifoi”; *brócul(ę)* „varietatate de varză”; *carótę* „morcov; nap, sfeclă; gulie”; *erbétę* „sfeclă roşie”; *pomidór* „pătlăgea roşie”; *por* „praz”; *radíč* „tip de salată (plantă), andivă” etc.) etc.

Deşi, după cum am precizat, destul de bine reprezentate, cantitativ şi tematic, în fondul principal lexical al istroromânei realizat de I. Coteanu[51] sunt incluse foarte puţine[52] elemente italiene (intrate direct sau prin intermediul croatei), şi anume: *brsę* „traistă”, *cumpaníi̯e* „tovărăşie”, *ćaro* „foarte”, *doboto* „aproape că”, *falí* „a lipsi”, *fermęi̯* „a opri”, *finí* „a sfârşi”, *i̯ardin* „grădină”, *i̯usto* „zău”, *robę* „haină”, *stuf* „plictisit”, *votę* „dată”.

În ceea ce priveşte **repartiţia** termenilor de origine italiană în cadrul dialectului istroromân, trebuie menţionat faptul că aceasta nu este uniformă. După cum s-a precizat în repetate rânduri[53], în cadrul

---

[50] Vezi şi idem, *Termeni istroromâni de origine italiană referitori la nume de plante cultivate*, în *Lucrările celui de-al XIII-lea Simpozion internaţional de dialectologie*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2009, p. 285-299.

[51] *Cum dispare o limbă (istroromâna)*, p. 20-24.

[52] Vezi şi Radu Flora, *Gli italianismi nell'istroromeno*, p. 50; A. Kovačec, *Éléments italiens du lexique istroroumain*, p. 169-170.

[53] Vezi Sextil Puşcariu, *Studii istroromâne*, II, p. 343-344 şi *passim*; E. Petrovici, P. Neiescu, *Persistenţa insulelor lingvistice. Constatări făcute cu prilejul unor noi anchete dialectale la istroromâni, meglenoromâni şi aromâni*, în „Cercetări de lingvistică”, IX (1964), nr. 2, p. 194-196; Radu Flora, *Despre stadiul actual al istroromânei. Contribuţia geografiei lingvistice la chestiunea stabilirii poziţiei graiurilor istroromâne faţă de dacoromână*, în

BDD-V340 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:48 UTC)

istroromânei se disting, în principal, două arii bine individualizate din punct de vedere lingvistic: este vorba, pe de o parte, de graiul vorbit în Jeiăn şi, pe de altă parte, de cel vorbit în grupul de sate şi cătune situat la sud[54] de Monte Maggiore (Učka Gora), şi anume Letai, Suşnievița, Noselo, Sucodru, Bârdo şi Costârcean. Neexistând contact între cele două zone, aceste diferenţe se datorează atât unor evoluţii interne, cât şi împrumuturilor făcute din surse diferite.

În ceea ce priveşte diferenţele dintre cele două variante ale istroromânei datorate surselor de împrumut, situaţia elementelor de provenienţă italiană este relevantă. Astfel, datorită contactelor mai frecvente şi mai intense ale istroromânilor de la sud de Monte Maggiore cu populaţia italiană din Peninsula Istria, în varianta de sud a istroromânei a intrat un număr mai mare de termeni de origine italiană decât în varianta de nord[55]: „Isolé dans la montagne , le village de Žeįân, avait peu de contacts avec le reste du pays. Les rapports que ses habitants entretenaient avec les populations de langue italienne n'étaient que sporadiques et superficiels . Dans les villages istroroumains du sud , au contraire, les contacts avec les groupes italophones ont depuis toujours été plus ré guliers et plus intenses. Depuis le milieu du XIXe s., les homes des villages istroroumains du sud , très souvent, s'embarquaient à bord des bateaux de commerce où l'italien était utilisé normalement comme langue de métier et langue «interethnique». C'est pourquoi dans les villages du sud il y a toujours eu un certain nombre de personnes capables de se servir activement de la langue italienne."[56].

Dintre noţiunile pentru care în varianta de sud a istroromânei se folosesc elemente de origine italiană[57], iar în cea de nord termeni moşteniţi

---

„Fonetică şi dialectologie", IV (1962), p. 158-166 şi *passim*; Traian Cantemir, *Noi date istorice referitoare la istroromâni*, p. 105-107; August Kovačec, *Descrierea istroromânei actuale*, *passim*; idem, *Istroromâna*, *passim*; V. Frăţilă, *Terminologia corpului omenesc în dialectul istroromân*, p. 306-309; Vasile Frăţilă, *Lexicul dialectului istroromân*, p. 47 etc.

[54] Nici varianta sudică a istroromânei nu este omogenă, în lexicul istroromân existând, după cum afirmă Kovačec, *Descrierea istroromânei actuale*, p. 195, „deosebiri importante atât de la sat la sat, cât şi în interiorul satelor, de la vorbitor la vorbitor. Deosebiri există chiar şi în cadrul aceleiaşi familii, după sexul şi vârsta subiectului".

[55] Această situaţie a fost confirmată şi statistic de Radu Flora, *Gli italianismi nell'istroromeno*, p. 54-56, Traian Cantemir, *Noi date istorice referitoare la istroromâni*, p. 105 şi Ana-Maria Pop, *Osservazioni sulla diffusione degli elementi di origine italiana nel lessico delle parlate istroromene meridionali e settentrionali*, în „Bollettino dell'Atlante Linguistico Italiano" (BALI), nr. 34 (în curs de publicare). Vezi şi August Kovačec, *Éléments italiens du lexique istroroumain*, p. 170.

[56] August Kovačec, *Éléments italiens du lexique istroroumain*, p. 170; vezi şi idem, *Descrierea istroromânei actuale*, p. 197.

[57] Vezi, în special, August Kovačec, *Istroromâna*, p. 584-586; idem, *Les différences lexicales entre l'istroroumain du nord et l'istroroumain du sud*, *passim*.

BDD-V340 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:48 UTC)

din latină, termeni de origine croată sau germană, amintim: *butíro, búro* „unt” (< it.) (sud) / *unt* (< lat.) (nord); *bordí* „a avorta” (< ven.) (sud) / *pl'årde* (< lat.) (nord); *brókę* „carafă” (< ven., it.) (sud) / *vắrč* (< cr.) (nord); *capúz* „varză” (< it.) (sud) / *vę́rza* (< lat.) (nord); *sol'éra* „solniţă” (< ven., it.) (sud) / *solníţa* (< cr.) (nord); *maiéstro* „învăţător, dascăl” (< it.) (sud) / *şumåistăr* (< germ.) (nord) etc.

Prin urmare, fie că este vorba de modul în care au pătruns (direct sau prin intermediul croatei), de sursa de împrumut (dialectul veneţian şi/sau italiana literară), de poziţia lor în cadrul sistemului lingvistic istroromân etc., elementele italiene din istroromână ridică numeroase probleme, care nu pot fi soluţionate, în numeroase cazuri, într-un mod tranşant, astfel că anumite afirmaţii trebuie făcute cu prudenţa impusă de situaţia aparte a istroromânei (dezvoltarea ei după desprinderea din trunchiul românei comune într-o zonă multiculturală şi plurilingvistică precum Peninsula Istria, statutul de idiom vorbit într-un cadru restrâns, numărul redus al vorbitorilor, precum şi bi- sau chiar plurilingvismul acestora, inexistenţa unei variante fixate în scris etc.).

Bibliografie

BYHAN, Arthur, *Istrorumänisches Glossar*, în „Sechster Jahresbericht des Instituts für rumänische Sprache (Rumänisches Seminar) zu Leipzig”, herausgegeben von dem Leiter des Instituts Prof. Dr. Gustav Weigand, Leipzig, 1899, p. 175-396.

CANTEMIR, Traian, *Noi date istorice referitoare la istroromâni*, în „Limbă şi literatură”, XIX (1968) [1969], p. 91-110.

COTEANU, Ion, *Cum dispare o limbă (istroromâna)*, Bucureşti, Societatea de ştiinţe istorice şi filologice, 1957.

COTEANU, Ion, *Elemente de dialectologie a limbii române*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică, 1961.

DAHMEN, Wolfgang, KRAMER, Johannes, *Le inchieste istro-rumene di Ugo Pellis*. Parte prima: questioni 1-1512, în „Balkan Archiv. Neue Folge”, 13, 1988, p. 209-281.

FILIPI, Goran, *Câteva observaţii asupra istroromânei actuale*, în „Tabula”, Pula, 2003, nr. 6, p. 83-94.

FLORA, Radu, *Câteva observaţii cu privire la bilingvismul manifestat în graiurile istroromâne*, în *Actele celui de-al XII-lea Congres Internaţional de Lingvistică şi Filologie Romanică* (Bucureşti 1968), II, Bucureşti, Editura Academiei, 1971, p. 1009-1021.

FLORA, Radu, *Despre stadiul actual al istroromânei. Contribuţia geografiei lingvistice la chestiunea stabilirii poziţiei graiurilor istroromâne faţă de dacoromână*, în „Fonetică şi dialectologie”, IV (1962), p. 135-167.

BDD-V340 © 2011 Editura Universităţii de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:48 UTC)

FLORA, Radu, *Gli italianismi nell'istroromeno*, în „Italica Belgradensia", Belgrad, I, 1975, p. 45-63.

FRĂȚILĂ, Vasile, *Lexicul dialectului istroromân*, în „Transilvania", Sibiu, 2009, nr. 4, p. 42-50.

FRĂȚILĂ, Vasile, *Terminologia corpului omenesc în dialectul istroromân*, în idem, *Studii de toponimie şi dialectologie*, Timişoara, Editura Excelsior Art, 2002, p. 211-312.

KOVAČEC, August, *Descrierea istroromânei actuale*, Bucureşti, Editura Academiei, 1971.

KOVAČEC, August, *Éléments italiens du lexique istror oumain*, în „Linguistica", Ljubljana, XXXII (1992), II, p. 159-175.

KOVAČEC, August, *Istroromâna*, în *Tratat de dialectologie românească*, Craiova, Editura Scrisul Românesc, 1984, p. 550-591.

KOVAČEC, August, *Istrorumunjsko-hrvatski rječnik (s gramatikom i tekstovima)*, Pula, 1998.

KOVAČEC, August, *Les différences lexicales entre l'istroroumain du nord et l'istroroumain du sud*, în „Studia Romanica et Anglica Zagrabiensia" (SRAZ), Zagreb, XXIV (1981), nr. 1-2, p. 57-84.

LOZOVANU, Dorin, *Istroromânii: aspecte etnogeografice şi demografice*, în „Tabula", Pula, 2003, nr. 6, p. 113-120.

MĂRII, Ion, *Note lexicologice şi etimologice*, în „Cercetări de lingvistică", XVI (1971), nr. 1, p. 87-97.

NEIESCU, Petru, *Sinonime sau schimbare de cod?*, în *Lucrările celui de-al XIII-lea Simpozion internaţional de dialectologie*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2009, p. 259-268.

PETROVICI, Emil, NEIESCU, Petru, *Persistenţa insulelor lingvistice*. *Constatări făcute cu prilejul unor noi anchete dialectale la istroromâni, meglenoromâni şi aromâni*, în „Cercetări de lingvistică", IX (1964), nr. 2, p. 187-214.

POP, Ana-Maria, *Aspecte privind influenţa italiană asupra dialectului istroromân*, în „Transilvania", Sibiu, 2009, nr. 4, p. 51-55.

POP, Ana-Maria, *Observaţii privind dubletele etimologice în dialectul istroromân*, în *Studia in honorem magistri Vasile Frăţilă*, Timişoara, Editura Universităţii de Vest, 2005, p. 441-450.

POP, Ana-Maria, *Termeni istroromâni de origine italiană referitori la bucătărie, alimente, mâncăruri şi băuturi*, în *Istroromânii: repere cultural-istorice*, Sibiu, Editura Muzeului Astra, 2008, p. 85-102.

POP, Ana-Maria, *Termeni istroromâni de origine italiană referitori la nume de plante cultivate*, în *Lucrările celui de-al XIII-lea Simpozion internaţional de dialectologie*, Cluj-Napoca, Editura Mega, 2009, p. 285-299.

POP, Ana-Maria, BĂRDĂŞAN, Gabriel, *Elemente moştenite sau împrumuturi italiene în lexicul istroromânei?*, în Per Teresa. Obiettivo Romania, *Studi e Ricerche in ricordo di Teresa Ferro*, II, a cura di Gianpaolo Borghello, Daniela Lombardi, Daniele Pantaleoni, Università degli Studi di Udine , Forum, 2009, p. 265-276.

POPOVICI, Iosif, *Dialectele române din Istria*, Partea a II-a (*Texte şi glosar*), Halle a.d. S., 1909.

BDD-V340 © 2011 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:48 UTC)

PUŞCARIU, Sextil, *Studii istroromâne*, în colaborare cu Matteo Bartoli, A. Belulovici şi A. Byhan, II, *Introducere – Gramatică – Caracterizarea dialectului istroromân*, Bucureşti, 1926.

PUŞCARIU, Sextil, *Studii istroromâne*, în colaborare cu Matteo Bartoli, A. Belulovici şi A. Byhan, III, *Bibliografie critică – Listele lui Bartoli – Texte inedite – Note – Glosare*, Bucureşti, 1929.

SÂRBU, Richard, FRĂŢILĂ, Vasile, *Dialectul istroromân. Texte şi glosar*, Timişoara, Editura Amarcord, 1998.

TEKAVČIĆ, Pavao, *Per un atlante linguistico istriano. (Con speciale riguardo ai dialetti istroromanzi*), în „Studia Romanica et Anglica Zagrebiensia" (SRAZ), Zagreb, 1976, nr. 41-42, p. 227-240.

BDD-V340 © 2011 Editura Universității de Vest
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-15 19:50:48 UTC)